Mjartan Ján (1902-1996) :)

Etnograf, PhDr., DrSc.

Štúdium na FF UK v Bratislave, odbory zemepis, dejepis a národopis, absolvoval roku 1925. Žiak a neskôr asistent Karla Chotka. Doktorskú dizertačnú prácu obhájil roku 1967. Pôsobil ako gymnaziálny profesor v Prievidzi (1925-1926), Trenčíne (1926-1937), Michalovciach (1937-1945) a Žiline (1945-1946). V rokoch 1946-1972 pracovník NÚ SAV v Bratislave, 1949-1958 jeho riaditeľ. Vo vedeckej práci sa zameriaval na široké spektrum problémov ľudovej kultúry. Z materiálnej kultúry sa venoval ľudovému staviteľstvu a bývaniu, sídelným formám, remeslám, transportu, ale tiež včelárstvu, ľudovému poľovníctvu a najmä ľudovému rybárstvu. Z duchovnej kultúry sa zaoberal ľudovou vierou a zvykoslovím. Národopisnej činnosti sa venoval už ako gymnaziálny profesor. Robil terénne výskumy na hornej Nitre a neskôr v okolí Michaloviec, zamerané hlavne na bývanie a zvykoslovie. Spolupracoval s Múzeom dr. K. Brančika v Trenčíne, kde sa 1935 stal externým kustódom a v rokoch 1935-1937 pripravil vlastivednú expozíciu. Z jeho podnetu vznikla 1935 Vlastivedná spoločnosť Múzea dr. K. Brančika v Trenčíne. Od 1926 spolupracoval s Národopisným odborom MS v Martine. Pomáhal organizovať národopisný výskum, ktorého sa sám zúčastňoval. Podieľal sa na založení zvykoslovného archívu MS. Roku 1937 pripravil do tlače 1. zväzok *Národopisného sborníka*, ktorý redigoval až do roku 1947. Položil tak základy slovenskej národopisnej periodickej spisby. Roku 1938 bol po smrti Karola Medveckého zvolený za predsedu Národopisného odboru MS. Funkciu zastával až do 1948. Z jeho iniciatívy odbor usporadúval kurzy pre národopisných pracovníkov a 1944 zorganizoval prvý kolektívny národopisný výskum na Slovensku. Po príchode do NÚ SAV, a zvlášť ako jeho riaditeľ sa venoval vypracovaniu koncepcie ústavu a jeho personálnemu budovaniu. Usiloval sa zladiť potreby ústavu i spoločenské požiadavky. Ako jeden z prvých slovenských etnografov zdôrazňoval potrebu štúdia súčasných foriem života a kultúry v súvislosti s výskumom predchádzajúceho vývoja ako nevyhnutného východiska pre pochopenie a hodnotenie zmien, ku ktorým dochádzalo v dôsledku povojnového spoločenského smerovania na Slovensku (kolektivizácia poľnohospodárstva, industrializácia). Problematiku národopisného výskumu rozšíril o skúmanie spôsobu života a kultúry robotníctva. Veľký dôraz kládol na výchovu nových, mladých odborníkov. Publikoval niekoľko desiatok odborných štúdií, z ktorých mnohé sú zásadného významu. Autorsky i ako vedecký redaktor sa podieľal na príprave viacerých syntetických prác, monografií a monografických zborníkov. Do tlače pripravil a zhodnotil Holubyho súborné dielo *Jozef Ľudovít Holuby*. *Národopisné práce* (1958).Autor knižných publikácií Ľ*udové rybárstvo na Československom Pomoraví* (1967) a Ľ*udové rybárstvo na Slovensku* (1984). Bol členom niekoľkých vedeckých a redakčných rád. Začiatkom 50 rokov prednášal na Katedre etnografie a folkloristiky FF UK v Bratislave muzeológiu a základy národopisnej vedy. Člen viacerých domácich a zahraničných vedeckých spoločností. Ján Mjartan je v dejinách národopisnej vedy na Slovensku osobnosťou prvoradého významu. Patrí ku generácii, ktorá na vysokej teoretickej a metodologickej úrovni kládla jej profesionálne základy.

Copyright © 2013 - 2026 Encyklopédia poznania